

Համար խռովիլը կը նմանի անոր որ մէկուն վրայ կիրք ելլէինք պատճառ բերելով թէ մեր չսիրած կամ չախորժած պտուղը կը սիրէ : Ընդհանրութիւն կ'ըլլար եթէ մէկը պահանջէր որ անձին նկատմամբ ամենայն քաղցրութիւն և հաճոյական կերպեր բանեցուն , և ինքը ընդհակառակն դաժանութիւն և հպարտութիւն ցուցնէ ուրիշներուն հետ վարուելու ատեն :

Մանր առաքինութիւններն են բերեմարդութիւն , զիջողութիւն , պարզամտութիւն , հեզաբարոյութիւն , նայուածքի , շարժմանց , զնացից և խօսակցութեան մէջ անուշութիւն : Ընկալէս արագ և յանակնկալ կը տեսնուին այս մանր առաքինութեանց արգասիքը՝ որ անափառութիւնը ոչ ժամանակ և ոչ ալ կարողութիւն ունի վրայ հասնելու : Այսուամբով մը , շարժմունքով մը , բառով մըն ալ առաքինութիւնը 'ի գործ կը դրուի :

Բարկութեան և բանակռուութեան հակամէտ անձանց խեղճութեանը համբերենք . պակասութիւնը անախորժ է աւելի ընողին , քան թէ մեզի վնասակար : Այգպիսի բնաւորութիւն ունեցողը՝ ինչպէս շատ անգամ շուտով կիրք կ'ելլէ , ասանկ ալ շուտով կիրքը կը մարի . աղէկ սիրտ ունի , որ աւելի խաղաղութեան պատրաստ է քան թէ կռուի , որ խուցը առանձնանալէն ետքը աւելի ինքն իրեն հետ կը կռուի , քան թէ ընկերոջը հետ կռուելու ատեն , և խրդձին քննութեան ժամանակ , ըրած պակասութեանը համար ներումն ինդրելու յօժարամտութիւն կը ցուցնէ :

Աստի պէտք է որ արգահատենք աւոր տկարութեանը , և ետեւէ չըլլանք իրեն սրտին տազնապը ալ աւելի ծանրացնել մեր ցուցըցած անհաճոյ կերպերովը :

Պէտք է երկու ականջնիս ալ գոցենք անոնց որ կ'ուզեն համոզել զմեզ թէ երբեմն պէտք է գէթ առ երեսոս հպարտութիւն ու վրէժխնդրութիւն ցուցնել . սովորական պակասութիւն մըն է մարդկանց՝ հպարտներու և ոխակալաց

պատիւ և մեծարանք տալ : Այսպիսի յարգութիւնը կը նմանի անոր , որով եղիճ՝ մը՝ երբեմն կը պարծենար , և դաշտին մէջ բուսած ցած խոտերը և ծաղկունքը կ'արհամարհէր , որովհետեւ իրենց կարգէ դուրս նուաստութեամբը ամենէն ոտնակոխ կ'ըլլան . վար կը զարնէր նաև երիցուկները¹ , որոնք թէպէտ գլուխնին բարձր կը բռնեն , բայց քամիի և արևու սաստիկ հակամէտ գտնուելով շուտով գլուխնին կը ծռեն , մինչդեռ ինքը ուղիղ և տերեւազարդ կը կենայ ո՞ր և իցէ տաքի և ցրտի դիմանալով , և այն պէս ամէնքը իրեն պատիւ կ'ընեն ու մէկը չհամարձակիր դպչել իրեն : Երբեմն թէ ոչ դը կը գտնուի սնապարծ եղիճին փառացը նմանելու ցանկացող . ես և ոչ վարդին փառացը կը նախանձիմ , քանի որ իրեն խոցոտիչ փշերը կը տեսնեմ :

ԲԱՐՈՅԱԼԻՊ

Երկու Եղբարք :

Մէկ հօր տղաք , բայց տարբեր մօրէ , Եսար ու Երարդ՝ իրարու ամենեւին աննման բնաւորութեամբ ելեր էին : Որչափ որ առջինը քաղցր , բարեգութ , հեզ ու իմաստուն տղայ մըն էր , այնչափ ալ երկրորդը անգութ , դաժան ու զեղխ : Իսկ մայրերնին Երարդը սիրելուն՝ ձեռքէն եկած ամէն օգնութիւնը կ'ընէր անոր , ու կը ջանար յամենայնի հաճել զինքը . որով միայն մէկ ակնարկութիւնը բաւական կ'ըլլար խելքին ամէն փշածները կատարել տալու իր մօրը : Ընդ հակառակն Եսարու հետ ամենայն խստութեամբ և անարգութեամբ կը վարուէր մայրը , և որչափ որ անիկայ առաքինի ու հեզ էր , այնչափ ալ կարծես թէ իրեն պահուած էին նախատական և թշնամանալից խօսքերը : Երբոր հպարտ և վայրագ Երարդին պատճառաւ , մէջերնին գրժ-

1 ՏՃ . Ընդդէմ :

2 ՏՃ . Փառնութիւն :

տութիւն իյնար, միշտ յանցանքը Վեսարու վրայ կ'իյնար, թէպէտև ինքը ամենևին յանցանք մը ըրած չըլլար։ Սակայն ազնիւ տղան սիրով կը համբերէր աս ամէն բաներուն, և իր առաքինութիւնը ամէն բանի մէջ կը ցուցնէր. ու որչափ աւելի բիրտ և անքաղաքավար կերպերովը վշտացնէր զինքն եղբայրը՝ կը ջանար իրեն քաղցրութեամբ յաղթել անոր, ու մօրը զրպարտութիւնները ամենևին բանի տեղ չդնելով՝ հօրը արդարասիրութեամբ կը մխիթարուէր, որն որ աղէկ աչքով կը նայէր Վեսարու վրան, և ամենայն խնամքով իր տղան պաշտպանելէն չէր դադրեր։

Իայց քիչ ատեն անցնելէն ետքը հայրերնին մեռաւ։ Իւյն ատեն մայրերնին ուզեց որ Լաերարդ բաժնուի եղբօրմէն. ու ըրաւ չըրաւ՝ վերջապէս կամբը առաջ տարաւ, ու Լաերարդ իրեն ընկած բաժինը առնելով՝ մօրը հետ ուրիշ տեղ մը գնաց բնակելու։ Լաերարդի գրեթէ հարիւր հազար դահեկան տարեկան եկամուտ ընկաւ. բայց որովհետև զեղի ու շուայլ մատակարարութեան առջև բան չգիմանար, ուստի քանի մը տարիէն կէս մը խաղերով՝ կէս մըն ալ վատնելով՝ գրեթէ բոլորովին փճացուցեր էր իր ունեցածը, ու սկսեր էր աղքատնալ։ Սակայն աղքատութեան տառապանքը զինքը չէին լքուցած. բոլոր յոյսը ծերուկ հօրեղբօրը հարստութեանը վըրայ դրեր էր, և անոր մահուանը կը սպասէր՝ ունեցածին չունեցածին ժառանգ ըլլալու համար։

Փափաքած վայրկեանը չուշացաւ։ Լաերարդ բոլոր ստացուածքը փճացուցած ծանր պարտքերու տակ կը նեղուէր, երբոր իմացաւ հօրեղբօրը մահը։ Սեռելոյն հանգստեանը համար սահմանուած վերջին պաշտամունքը դեռ կատարուած չէին, Լաերարդ վազեց իր մօրը հետ, և սկսաւ նեղել իր Վեսար եղբայրը՝ որպէս զի իրենց ընկած ժառանգութեան մասը հանէ տայ։ Վեսար թէպէտ աղէկ գիտէր

Լաերարդոսի և մօրը վրայօք հօրեղբօրը կտակին մէջ կարգադրածները, բայց չգիտնալ ձեւացնելով, մեծանձն և ազնուական հոգւով մը պատասխան տուաւ իրենց. «Ձեզի համար սահմանուած բաժնէն աւելի մասն պիտի իյնայ ձեզի։ Իայց նախ հանգուցելոյն նկատմամբ ունեցած վերջին պարտքերնիս կատարենք, ու ետքը անոնց վրայ ալ կը մտածենք»։ — Եւ լաւ գիտեմ իմ պարտքերս, պատասխանեց Լաերարդ, և ուրիշներէն սորվելու կարօտութիւն չունիմ։ Հիմա ինծի ընկած բաժինը կ'ուզեմ, և շուտով կ'ուզեմ։ Թող մէջ բերուի կտակը, կարգանք ու տեսնեմ ինծի ընկած բաժինը»։ Վեսար առանց այլայլելու իմացուց իրեն թէ այդպիսի գործողութեան մը դեռ ատենը չէ, և կը խրատէր որ քիչ մ'ալ համբերէ։ Իայց իրեն խաղաղասէր ու զգօնամիտ խօսքերը բաւական չէին ըլլար զԼաերարդ հանդարտեցնելու, և իր տարածամ պահանջմունքներէն ետ կեցնելու. մանաւանդ թէ ալ աւելի կատղած՝ սկսաւ իր եղբայրը դառն խօսքերով նախատել։ Եւ չկրցաւ համբերել Վեսար. «Թող կատարուի, ըսաւ, փափաքդ»։ և հրամայեց որ հօրեղբօրը կտակը կարգացուի։ Եկէն վազեց Լաերարդ, ու անհամբեր կերպով կտակը կարդալուն ժամանակ՝ աս յուսահատ խօսքերուն հանդիպեցաւ. «Լաերարդ՝ իր գէշ և անպիտան վարքովը՝ անարժան գտնուելով իմ բարեացս, զՎեսար իր եղբայրը ժառանգ կ'անուանեմ իմ ամէն ստացուածոցս»։ Եւ խօսքերուն մայրն ալ, Լաերարդն ալ ապշած մնացին, և քիչ մնաց յուսահատութենէն իրենք զիրենք պիտի կորսնցնէին։ Իայց մեծանձն Վեսար մխիթարելով զանոնք ըսաւ. «Երդէն քիչ մը առաջ ըսի ձեզի թէ այնչափ աւելի կրնայիք մասն ունենալ որչափ որ չէր իյնար ձեզի. ու հիմայ աս թշուառութենէն խալըսելու համար, ահաւասիկ ամէն ուզածնիդ կը խոստանամ։ Եկէ՛ք թողուցէք որ և իցէ գոտութիւն. ես ամէն բան կը մոռնամ, ու ձեզ

մէ ինծի համար փափաքելի փոխարէն
մը կ'ուզեմ, այսինքն, որ դուն ճշմա-
րիտ եղբայր ըլլաս, և դուն ալ հարա-
զատ մայր: Եւ փափաքիմ որ ամէն գրծ-
տութիւն վերցուի մեր մէջէն, և միա-
բան սիրով երջանիկ օրեր անցընենք:»
Եւսարու աս սրտաշարժ խօսքերէն
Եւերարդի և անոր մօրը սիրտը կակըզ-
ցաւ, և սիրոյ առհաւատչեայ համբոյրը
իրարու տալով՝ շնորհակալ եղան Եւսա-
րու որ այսպիսի ազնուական կերպով

վրէժ խնդրեց իրեն դէմ եղած ար-
համարհանացը:

Իայց անոնցմէ աւելի Եւսար ուրա-
խացաւ, ընտանեկան խաղաղութիւնը
տակնուվրայ ընող կիրք մը մէջերնէն
պակսած տեսնելով: Որչափ Եւե-
րարդը կը գտնուին եղբարց մէջ, և ա-
նոր հակառակ՝ որչափ սակաւագիւտ են
Եւսարու նման ազնուական սիրտ ունե-
ցողները:

ՍՈՒՆԻ

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ք

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ո՛վ Յաք, ո՛վ Յաք:

Ցաւք իմ առաջի իմ են
յամենայն ժամ:

ՍԳՄ:

Առաջին դուք եւ յետին ի կիրս մարդոյ,
Դուք որ չըգայք բնաւ անընկեր մէն ըստ միոյ,
Օձեզ որ ընդ շիթս եւ ըստ շըթից ծըծեմք ի մարց,
Որ չարձակէք երբէք ըզսիրտս ի ճիրանաց,
Եւ ի բերե որդն յուղիղ տընկոց բունեալ ի մեզ,
Եոր ի նորոյ փորէք ի խոր վիրաց ի վերս,
Եւ ի նորուն բուծիք արիւն եւ ի շարաւք,
Ո՛վ ցաւք, ո՛վ ցաւք:

Իրոնաւորաց ամենայնի բըռնագոյն դուք,
Որ եւ գնոսա ի ձէնջ աղատըս ոչ թողուք.
Ոչ մորձ ի ձէնջ եւ ճիղմ հասակ, ոչ ալեղթ,
Սոր ոչ ըստինք, սիրուհւոյն ծոց ասպար անքոյթ.
Սիրտ յամենայն ձեզ ընդունակ գըտանին խորշ,
Եւ յամէն այտս՝ վարդ եւ շուշան խամրել ի գորշ.
Եւ յաչըս ցողք զոր հոսիցէք դուք յապաշաւք,
Ո՛վ ցաւք, ո՛վ ցաւք:

Յոյց սասանիմք՝ այդ ձեզ ախորժ են տեսարանք,
Շողք ալեկոծք, շանդք եւ մըրրիկք սեաւ գերեզմանք.
Հըրդէհք, աղէտք անբաւ, ախտք, սուր, հեղեղք արեանց,
Սասանութիւնք տանց եւ սըրտից, ընկերութեանց,
Ենդ ձեզ յարձակ ասպարիզիդ խաղայք նազէք,
Վըպիտք ի դէմն, ժըմտել միայն թէ գիտիցէք,
Ուր զոր չընէքդ եւ չըընջէք՝ լալիւն բընաւք,
Ո՛վ ցաւք, ո՛վ ցաւք: